

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 12.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.12.22>

УДК 351:862.44

Т. О. Татарнікова,

здобувач, Національний університет цивільного захисту України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5470-8288>

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

T. Tatarnikova,

Applicant, National University of Civil Defence of Ukraine

SPECIFICITY OF THE FORMATION OF INTERNAL SECURITY POLICY IN MODERN CONDITIONS

У статті здійснено дослідження специфіки формування та реалізації внутрішньої безпекової політики в сучасних умовах. Зокрема, з'ясовано взаємозв'язок національної та внутрішньої безпеки. Визначено сутнісні відмінності між поняттями громадського порядку та внутрішньої безпеки. Сформульовано поняття внутрішньої безпеки з урахуванням систематизації існуючих наукових підходів та існуючих умов.

Показано, що забезпечення безпеки людини у світі підпорядковується і неоднозначним світовим тенденціям, які є джерелами загроз. Серед таких процесів можна називати глобалізацію та весь спектр супутніх явищ,

зокрема, таких як: остаточне оформлення міжнародної мережі тероризму; глобальна неконтрольована міграція; міжнародна злочинна мережа; міжнародний транзит наркотичних засобів.

Зазначено, що в багатьох дослідженнях спостерігається ототожнення внутрішньої безпеки з охороною громадського порядку. Як видається, внутрішня безпека і громадський порядок взаємопов'язані між собою, але не можуть ототожнюватися, оскільки мають певну самостійність.

Підкреслено, що сутнісні відмінності між поняттями громадського порядку та внутрішньої безпеки тривалий час пов'язувалися з різними способами забезпечення їхньої захищеності. Так, видається, що суспільний порядок досягається в результаті впорядкування суспільних відносин за допомогою всіх форм правового регулювання, у той час як внутрішня безпека – ширше поняття, яке включає поєднання міжгалузевих норм, різних методів і рівнів державного регулювання.

Відзначено, що виникають перешкоди в охопленні всього спектру реалізованих інтересів особистості, суспільства та держави, а також необхідності запровадження поняття пріоритетності, ранжирування тих чи інших інтересів, цінностей особистості, суспільства та держави, захищеність яких може бути критерієм для оформлення остаточного поняття стану забезпечення внутрішньої безпеки.

The article studies the specifics of the formation and implementation of internal security policy in modern conditions. In particular, the relationship between national and internal security is clarified. The essential differences between the concepts of public order and internal security are defined. The concept of internal security is formulated taking into account the systematization of existing scientific approaches and conditions.

It is shown that ensuring human security in the world is a subject to ambiguous global trends, which are sources of threats. Among such processes

globalization and the whole range of related phenomena can be called, in particular, such as: the final international network of terrorism; global uncontrolled migration; international criminal network; international transit of narcotic drugs.

It is noted that in many studies there is an identification of internal security with the protection of public order. It seems that internal security and public order are interconnected, but cannot be identified, since they have a certain independence.

It is emphasized that the essential differences between the concepts of public order and internal security have long been associated with various ways of ensuring of their security. Thus, it seems that social order is achieved as a result of streamlining social relations through all forms of legal regulation, while internal security is a broader concept that includes a combination of intersectoral norms, various methods and levels of state regulation.

It is noted that there are obstacles in covering the whole range of realized interests of the individual, society and the state, as well as the need to introduce the concept of priority, ranking of certain interests, values of the individual, society and the state, whose security can be a criterion for formalizing the final concept of the state of ensuring internal security.

Ключові слова: *внутрішня безпекова політика, громадський порядок, державне управління, національна безпека, загрози.*

Keywords: *internal security policy, public order, public administration, national security, threats.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Важливо враховувати, що охорона внутрішньої безпеки – одна найактуальніших проблем будь-якої держави. Процес життєдіяльності суспільства неминуче стикається з ситуаціями, що вимагають від держави прийняття механізмів на

шкоду гарантованим основним законом та міжнародними нормами прав і свобод людини та громадянина.

У цьому контексті потрібно окреме виділення у Загальній декларації прав людини цілей, заради яких державні органи мають право здійснювати обмеження прав. Так, у п.2 ст. 29 окремо вказується, що такими цілями є:

- забезпечення належного визнання та поваги до прав і свобод інших людей;

- задоволення справедливих вимог моралі, громадського порядку та загального добробуту у демократичному суспільстві. Вищезазначене обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на об'єктивну затребуваність спроби відображення ієрархії понять видових напрямів безпеки, є недостатньо обґрунтованим хаотичне розміщення видів національної безпеки в підпорядкуванні державної та внутрішньої безпеки. Такої ж критики не витримує виділення соціальної, екологічної та економічної безпеки як підлеглих понять до внутрішньої безпеки без єдиної прийнятої системи критеріїв. Однак, дана схема дає можливість розкрити та підтвердити виняткову значимість та потенціал поняття внутрішньої безпеки, який визнається у наукових теоретичних дискусіях.

Питання національної безпеки розглядалися в наукових працях таких вчених, як: І. Корж, М. Ковалів, О. Лемак та ін. Деяко пізніше виникли умови для розвитку наукової дискусії та щодо співвідношення соціальної та внутрішньої безпеки. Кожна з позицій обґрунтовує первинність одного з цих понять по відношенню до іншого. «Внутрішня безпека» все ж таки включає в себе поняття «соціальна безпека».

На етапі розвитку держава визнає, що людина, її гідність, невід'ємні права та свободи є вищу цінність. У зв'язку з цим ускладнення та збільшення загроз особистості та суспільству створює потребу у детальній науковій розробці сутності внутрішньої безпеки в нових умовах.

Слід при цьому зазначити, що питання формування внутрішньої безпекової політики в нинішніх умовах, зокрема, з урахуванням її взаємозв'язку з охороною громадського порядку, все ще потребує додаткової деталізації.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою роботи є дослідження специфіки формування та реалізації внутрішньої безпекової політики в сучасних умовах.

Для досягнення поставленої мети в роботі пропонується поставити та вирішити такі завдання:

- з'ясувати взаємозв'язок національної та внутрішньої безпеки;
- визначити сутнісні відмінності між поняттями громадського порядку та внутрішньої безпеки;
- сформулювати поняття внутрішньої безпеки з урахуванням систематизації існуючих наукових підходів та існуючих умов.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У Європейській конвенції про захист прав людини та основних свобод, цілі обмежень прав особистості були суттєво розширені. У документі окремо вказуються цілі запровадження таких обмежень. Так, ними можуть бути:

- підтримка національної та суспільної безпеки або економічного добробуту країни;
- запобігання заворушенням або злочинам;
- охорона здоров'я чи моральності населення;
- охорона територіальної цілісності;
- захист репутації інших;
- запобігання розголошенню конфіденційної інформації;
- забезпечення авторитету та неупередженості правосуддя.

На підставі вище сказаного, можна зробити висновок про те, що головною метою забезпечення безпеки та, у зв'язку з цим, обмежень прав є захист основних цінностей у суспільстві, до яких належать життя, свобода, гідність, справедливість тощо [1; 5].

Стає очевидним, що головним завданням правового обмеження є спонукання особистості (громадян) до раціональної соціально корисної поведінки, але це сприяє стримуванню соціально негативної поведінки. Таким чином, визначається специфіка державного обмеження права і свободи громадян: обмеження попереджує виникнення протиставлення права і свободи громадян у межах протікаючого суспільно-політичного процесу.

У зв'язку з акціями громадянської непокори і масовими заворушеннями (що охоплюють своєю географією більшість країн світу) проблема забезпечення внутрішньої безпеки в єдності та взаємозв'язку з вимушеним і тимчасовим обмеженням у правах і свободах людини є найбільш актуальною для розробки адекватних способів її подолання шляхом наукового осмислення. Описані особливості також притаманні політичному життю України. Такий стан справ вимагає перегляду розстановки пріоритетів державного регулювання безпеки з урахуванням розумного заходу обмеження прав і свобод особистості в рамках реалізації політики забезпечення внутрішньої безпеки [2; 4].

Ще одним поширеним підходом до визначення поняття безпеки стало виділення саме національної безпеки як системи забезпечення захищеності особистості, суспільства та держави від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Забезпечення безпеки людини у світі підпорядковується і неоднозначним світовим тенденціям, які є джерелами загроз. Серед таких процесів можна називати глобалізацію та весь спектр супутніх явищ, зокрема, таких як:

- остаточне оформлення міжнародної мережі тероризму;
- глобальна неконтрольована міграція;
- міжнародна злочинна мережа;
- міжнародний транзит наркотичних засобів [3; 5].

Поняття внутрішньої безпеки найповніше піддалося аналізу в рамках юридичної науки, незважаючи на те, що було прийнято до наукового обговорення порівняно нещодавно. Найбільш близьким до поняття

внутрішньої безпеки є поняття суспільного порядку, що визначає права та обов'язки учасників цих відносин, та покликане забезпечити:

- життя;
- недоторканність;
- честь, гідність;
- інші права громадян;
- охорону державного та громадського майна;
- спокій у громадських місцях;
- підтримання необхідних умов для нормального функціонування підприємств, організацій та посадових осіб.

Діяльність з охорони громадського порядку є важливою частиною забезпечення внутрішньої безпеки.

У багатьох дослідженнях спостерігається ототожнення внутрішньої безпеки з охороною громадського порядку. Як видається, внутрішня безпека і громадський порядок взаємопов'язані між собою, але не можуть ототожнюватися, оскільки мають певну самостійність [1; 3].

Сутнісні відмінності між поняттями громадського порядку та внутрішньої безпеки тривалий час пов'язувалися з різними способами забезпечення їхньої захищеності. Так, видається, що суспільний порядок досягається в результаті впорядкування суспільних відносин за допомогою всіх форм правового регулювання, у той час як внутрішня безпека – ширше поняття, яке включає поєднання міжгалузевих норм, різних методів і рівнів державного регулювання. Однак, у рамках розроблених підходів у сфері права та державного управління передбачається, що без громадського порядку неможлива внутрішня безпека. У той же час забезпечення громадського порядку неможливе без системоутворюючої ролі внутрішньої безпеки [2; 4].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.
Таким чином, взявши за основу нормативне визначення безпеки, під внутрішньою безпекою можна розуміти стан захищеності інтересів та

цінностей суспільства. Але таке визначення не є бездоганим. Виникають перешкоди в охопленні всього спектру реалізованих інтересів особистості, суспільства та держави, а також необхідності запровадження поняття пріоритетності, ранжирування тих чи інших інтересів, цінностей особистості, суспільства та держави, захищеність яких може бути критерієм для оформлення остаточного поняття стану забезпечення внутрішньої безпеки. У кінцевому розумінні принципова неможливість створення уніфікованого єдиного ранжування інтересів для всіх громадян у суспільстві створює умови для хибного розуміння та оцінки стану забезпечення внутрішньої безпеки.

Література

1. Корж І. Ф. Державна безпека: методологічні підходи до системи складових понять. *Правова інформатика*. 2012. № 4(36). С. 69–75.
2. Мюджахіт Б., Стельмах А. Сучасні аспекти формування та реалізації публічної безпеки: європейський досвід. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2023. № 5. С. 6–17.
3. Лемак О. Забезпечення національної безпеки як функція держави. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 38. С. 64–67.
4. Рижук Ю. М. Забезпечення органами місцевого самоврядування прав людини в умовах воєнного стану. *Київський часопис права*. 2023. № 4. С. 25–30.
5. Собакарь А. О., Ковалів М. В. Адміністративно-правові засади діяльності державних органів у сфері забезпечення національної безпеки. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2016. № 845. С. 156–160.

References

1. Korzh, I. F. (2012), “State security: methodological approaches to the system of constituent concepts”, *Pravova informatyka*, vol. 4(36), pp. 69–75.

2. Lemak, O. (2016), “Ensuring national security as a function of the state”, *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 38, pp. 64–67.
3. Miudzhakhit, B. & Stelmakh, A. (2023), “Modern aspects of the formation and implementation of public security: European experience”, *Publichne upravlinnia: kontseptsii, paradyhma, rozvytok, udoskonalennia*, vol. 5, pp. 6–17.
4. Ryzhuk, Yu. M. (2023), “Ensuring of the human rights by local self-government bodies under martial law”, *Kyivskyi chasopys prava*, vol. 4, pp. 25–30.
5. Sobakar, A. O. & Kovaliv, M. V. (2016), “ Administrative and legal principles of activity of state bodies in the sphere of ensuring national security”, *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhnika”*, vol. 845, pp. 156–160.

Стаття надійшла до редакції 14.11.2024 р.